

Az aszimmetrikus műveletek többszempontú vizsgálata – lehetséges formák és eredményesség

Koncepcionális keretek és problémafelvetés

Az aszimmetrikus hadviselés jelensége és az arra vonatkozó különféle tudományos, szakmai vagy akár szakpolitikai reflexiók jelentős mértékben járultak hozzá az új évezred konfliktusainak megértéséhez, sajátosságainak feltérképezéséhez. Hiszen a 2001. szeptember 11-i New York-i támadásokat követően a nemzetközi terrorizmus fókuszpontba kerülésével az aszimmetrikus hadviselésre vonatkozó, szakmailag megalapozott ismeretek szisztematikus kialakítása, felépítése és rendezése több szempontból is kiemelkedő fontosságúvá vált. Értelmezhető ez mind a kutatók, mind pedig a kérdéskör által érintett döntéshozók tekintetében. Ennek megfelelően számos megközelítés, áttekintés, meghatározás látott napvilágot nemcsak nemzetközi, hanem hazai forrásban egyaránt, amelyek alapos áttekintése messze meghaladná jelen írás terjedelmi és tartalmi kereteit. A jelenség fogalmi meghatározásának nehézségeire való reflektálás,² a kérdéskör szaktanulmányok,³ önálló kötetek⁴ vagy éppenséggel doktori értekezés⁵ keretei között történő bemutatása, áttekintése, tárgyalása mind segíti a téma iránt érdeklődő kutatókat abban, hogy alaposan megismerkedhessenek a konfliktusok megvívásának ezen sajátos és sokszínű formájával.⁶ Munkánk szempontjából az aszimmetrikus hadviselés jellemzőinek szisztematikus – táblázatos, összehasonlítható formában is elkészített – áttekintését felhasználva⁷ nemcsak ezen hadviselési forma jellemzésére, hanem bizonyos tekintetben sajátosságainak

¹ Hallgató, NKE HHK HDI; adjunktus, SZTE BTK Szociológia Tanszék; e-mail: balogh@socio.u-szeged.hu; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8586-8308>

² RESPERGER 2016.

³ Lásd ehhez például: KRAJNC 2008; RESPERGER 2013; KISS 2015; SOMKUTI 2015.

⁴ Lásd mindenekelőtt például: KISS 2016; PORKOLÁB 2020.

⁵ Például SOMKUTI 2012.

⁶ Néhány, a témával foglalkozó fontos hazai írás bemutatásához lásd: HÁBER 2016.

⁷ RESPERGER 2018.

összegegyűjtésére is lehetőség nyílik.⁸ A kutató fejtegetései alapján az aszimmetrikus *hadviselési mód* egyaránt értelmezhető reguláris és irreguláris erők közötti összecsapásra, illetve – hasonlatosan a hagyományos hadviseléshez – reguláris erők közötti harc esetén is. Ezen kettősség a konfliktus eme formájának *aktorai* esetében is megjelenik, amennyiben az aszimmetrikus hadviselés államok és nem állami szereplők között is folyhat.⁹ Jóllehet a kutató szerint ugyanez megtörténhet államok viszonylatában is, ami újfent a hagyományos hadviseléssel való rokoníthatóság jegyének tekinthető – azonban a nem állami szereplők részvállalása a hibrid hadviselés bizonyos jegyeit tükrözi vissza. Az aszimmetria mint sajátos megnyilvánulási forma tekintetében talán az egyik legkiemelkedőbb összevetési dimenziót jelenti annak kérdésköre, hogy kik azok a szereplők, akik *alkalmazták* ezt a megközelítésmódot. Az áttekintés ebben a tekintetben az aszimmetrikus hadviselést jellemzően a gyengébb félhez kapcsolja. Azaz általában olyan helyzethez, amelyben a konfliktus egyik szereplője különféle szempontok – mindenekelőtt méret, mennyiség, módszerek – tekintetében kevesebb kapacitással, alacsonyabb erőforrással rendelkezik, léphet fel, illetve alakulhat ki az aszimmetria. Ezen különbségtétel tekintetében az erősebb – pontosabban túlerőben lévő – fél jellemzően a hibrid hadviselés módját (is) választhatja, s természetesen hasonló méret esetében a hadviselés hagyományos formáját ismerhetjük fel. Az aszimmetrikus konfliktusok esetében a *stratégiai végállapot* tekintetében is megjelenik bizonyos sajátosság: ebben az esetben is az akaratunk ellenfélre való rákényszerítése a végcél, de ellentétben a hagyományos¹⁰ vagy a hibrid hadviseléssel,¹¹ itt ez a szemben álló fél kifárasztása révén valósítható meg. Az előbbihez hasonlóan az aszimmetrikus hadviselés esetében a győzelem, a *katonai végállapot* elérésének kulcsa szintén a kifárasztás, kivéreztetés, az ellenség akaratának megtörése, s nem merül fel a területfoglalás, a nép akaratának megtörése vagy a katonai erők megsemmisítése.¹² Az alkalmazott *módszerek* az aszimmetrikus

⁸ A táblázat fontosabb elemeit a mellékletben (M1) közöljük.

⁹ A nem állami szereplők aszimmetrikus hadviselésbeli relevanciája, illetve az állami erőszakmonopólium sérülésének problematikája SOMKUTI (2012) és KISS (2016) művében szintén jelen van, bár a kutatók némileg eltérő terminológiai keretben – negyedik generációs hadviselés, háború a nép között – utalnak a nem állami szereplők előtérbe kerülésére. A nem állami szereplők szerepét bemutató esettanulmányhoz lásd: BALOGH 2022.

¹⁰ Mely esetben ehhez alapvetően az ellenfél védtelenné tétele vezet.

¹¹ Amikor az ellenfél állami és fegyveres kapacitásainak működésképtelenné, illetve védtelenné tétele jelentheti a megoldást.

¹² Amint az a hagyományos és a hibrid hadviselés esetében egyébként jellemző.

hadviselés esetében – szemben a hagyományos hadviseléssel, ahol a katonai módszerek dominálnak – elsődlegesen gerilla-, felkelő- és terroristamódszerek. Ezek bár megtalálhatók a hibrid hadviselés esetében is reguláris és/vagy irreguláris alkalmazási formában egyéb – diplomáciai és gazdasági – módszerekkel kombinálva, az aszimmetrikus hadviselési mód esetében mégis sajátosságként jelölhetők meg, amennyiben kizárólag, illetve önállóan erre épül ez a megközelítésmód.¹³ Az összehasonlító modellben 5 egységből álló skála alkalmazható a különféle hadviselési módok jellemzésére, abból a szempontból, hogy általánosságban mennyire – milyen arányban – jelennek meg esetükben *a katonai és a polgári módszerek*. A katonai módszerek által egyértelműen meghatározott hagyományos hadviseléshez hasonlóan – ahol a polgári módszerek aránya csak 1 egység – az aszimmetrikus hadviselés esetében is a katonai módszerek nagyobb – 3:2-es – aránya jellemző, s csak a hibrid hadviselés vonatkozásában fordul meg a mintázat ebben a tekintetben. A *fő hadviselési módszer* a fentiekkel összhangban az aszimmetrikus hadviselés esetében a – katonai és polgári módszerek kombinálásával történő – kifárasztás, nem pedig a katonai módszerek dominanciájával való megsemmisítés (hagyományos hadviselés) vagy a polgári módszerek dominálta működésképtelenné tétel (hibrid hadviselés). A *módszerek alkalmazásának jellege* is az előbbiekhöz igazodva alakul, amennyiben fokozatosan emelkedő intenzitás és erőszak jellemző az aszimmetrikus hadviselésben, míg a hagyományos hadviselés jellemzően egymást követő akciókra épül, a hibrid hadviselésre pedig ugyancsak eltérő intenzitás és erőszak a jellemző. Azonban ez nem fokozatosan növekszik, sokkal inkább egy hullámzó mintázatot követ – azaz felváltva és rugalmasan változik. Részben talán a fokozatosan emelkedő intenzitás és erőszak jellegének tudható be, hogy az aszimmetrikus hadviselés esetében bizonyulnak a legjelentősebbnek a *veszteségek*, azaz itt mérhető a legmagasabb sebesültarány. Míg a hagyományos hadviselés tekintetében ez a mutató 1:3, s a hibrid hadviselés esetében is mindössze 1:2,5–6, az aszimmetrikus hadviselésnél egy halottra 6–14 közötti sebesülten lehet számolni. A kifárasztás és a fokozatosan emelkedő intenzitás és erőszak – mint az aszimmetrikus hadviselés jellegzetességei – a *fő stratégiai dimenziók* tekintetében

¹³ Ugyanakkor a terrorista- és felkelőműveletek között is megállapíthatók sajátos különbségek, lásd ehhez például: RÉPÁSI 2011: 37–38; TOMOLYA–PADÁNYI 2014: 143–145; RESPERGER 2015: 31; BALOGH 2021: 194–200.

az időt helyezi a középpontba ezen hadviselési mód esetében.¹⁴ A hadviselési módok jellemzése tekintetében Resperger végül arra tér ki, hogy *a Clausewitz által meghatározott három főbb elem* közül melyhez kapcsolható vezető szerep az egyes formák esetében. Ebben a tekintetben mind a hagyományos, mind pedig a hibrid hadviselés esetében az államot azonosítja be, míg az aszimmetrikus hadviselés során ezen felosztás elemei közül a hadsereget.¹⁵

Az áttekintés fényében megfogalmazható tehát, hogy az aszimmetrikus hadviselés meglehetősen összetett és sokszínű¹⁶ hadviselési módot jelent, amelyben az erők és a kapacitások aránytalansága eltérő stratégiai környezetet és sajátos módszerek alkalmazását valószínűsíti. Ezek tartós, hosszan elhúzódó konfliktusokhoz vezethetnek, ami a kifárasztásra és az ellenség számára jelentős veszteségek okozására való törekvéssel párosul. Amennyiben ehhez hozzávesszük a Resperger által megadott definíciót,¹⁷ akkor arra is szükséges utalni, hogy az aszimmetria – ebben az értelmezésben legalábbis – elsősorban a műveletek szintjén, sajátos taktikai-harcászati elemként jelenik meg,¹⁸ ami jelen munka szempontjából kiemelendő megállapítás.

Az aszimmetrikus hadviselésnek egy, a fentiekhez hasonlóan rendszerezett, továbbá bizonyos tekintetben analitikus formában kidolgozott modelljét – egyfajta egyenletét vagy képletét – ugyancsak rendkívül hasznosnak találhatjuk a vizsgált téma koncepcionális kereteinek kidolgozása szempontjából. A modell négy nagyobb tényezőre – illetve tényezőcsoportra – bontva írja fel az aszimmetrikus hadviselés egyenletét,¹⁹ amelyben az első az aszimmetrikus fenyegetés. *Az aszimmetrikus fenyegetés* magában foglalja azon főbb formákat, amelyeket

¹⁴ Szemben a reguláris katonai erőre épülő hagyományos hadviseléssel és a megannyi további különféle dimenziót – információ, diplomácia, gazdaság, média – is magában foglaló hibrid hadviseléssel.

¹⁵ RESPERGER 2018: 81–82.

¹⁶ Másutt a szerző három nagyobb, általánosabb dimenzió mentén értelmezi az aszimmetriát. Ezek között első helyen említi a módszerek és a célok tekintetében megvalósuló aszimmetriát, majd az erő, illetve a költségek jelentik a második és az idő a harmadik dimenziót (RESPERGER 2015: 27–28).

¹⁷ „Pontosan körvonalazott politikai célok érdekében folytatott, gyakran több szervezet ideológiai, vallási, etnikai közösségén alapuló katonai, és nem katonai műveleteket, eljárásokat és módszereket alkalmazó közvetlen és közvetett hatásokra építő és egymás hatásait felerősítő, a biztonság különböző dimenzióinak területét veszélyeztető harcmodor, főként harcászati eljárás, melyek együttes hatásával kényszeríthetjük akaratumkat az ellenségre.” (RESPERGER 2015: 23)

¹⁸ A gyengébbik fél az aszimmetria alkalmazása révén igyekszik kiegyenlíteni erő- és eszközbeli hátrányát (RESPERGER 2015: 25).

¹⁹ Az ezt szemléltető ábrát a mellékletben (M2) közöljük.

alapvetően az aszimmetrikus hadviselés kihívást képező oldalához sorolhatunk. Nevezetesen ideilleszkedik a terrorizmus és a felkelés – mint jellemzően aszimmetrikus formában jelentkező támadások. Ugyanakkor az információs műveletek és a különféle bomlasztó fenyegetések is a tényezők eme csoportjában találhatók, valamint a modellben szerepel ebben a kategóriában egy további ismeretlen elem is. Utóbbival Buffaloe utal arra, hogy egy aszimmetrikus ellenfél céljainak megvalósítása érdekében számos további lehetséges formáját alkalmazhatja az aszimmetriának.²⁰ Ez a meglátás tehát kibővíti, illetve sokkal inkább talán rugalmasan kezeli, bizonyos tekintetben nyitva hagyja az aszimmetria megvalósulási lehetőségeit, ami jelen munka szempontjából kiemelten lényeges megközelítésmódnak tekinthető. Az aszimmetrikus hadviselés ezen analitikus formában kidolgozott koncepciójának második tényezőcsoportja az *aszimmetrikus műveletek*, amely szempontot a szerző a konfliktusban érintett erősebb fél szempontjából értelmezi, s a nemzetállami érdekérvényesítés hagyományos területeihez kapcsolja, mégpedig sajátos formában. A modell arra utal ugyanis, hogy az érdekérvényesítés diplomáciai, információs, katonai és gazdasági szféráiban egyfajta aszimmetrikus átszervezés beiktatásával törekedni kell arra, hogy az adott területen meglévő erőfölényt a saját célok megvalósításának érdekében hatékonyan lehessen felhasználni. A valamely adott területen meglévő erőfölény, illetve aszimmetrikus előny megléte tehát kiindulási alap lehet ahhoz, hogy annak kihasználásával az erősebb fél bebiztosítsa sikerességét. A szerző hangsúlyozza, hogy az ilyen jellegű előny mindenekelőtt technológiai, hírszerzési, kommunikációs területen, a hagyományos katonai erő vonatkozásában és gazdasági erőforrások terén jelentkezhet. Azonban ha figyelembe vesszük az előző eszközcsoportnál megfogalmazottakat, akkor valószínűsíthető, hogy ezen területek is tovább bővíthetők.²¹ Mindenesetre lényeges – s jelen munka szempontjából kiemelendő – üzenete a modellnek ezen dimenzióban, hogy az aszimmetrikus műveletek meghatározó sajátossága a meglévő erőforrások, rendelkezésre álló erők olyan módon történő megszervezése – illetve átszervezése –, hogy azok a leghatékonyabban legyenek képesek elősegíteni a műveleti célok megvalósítását. A képlet harmadikként feltüntetett tényezőegyüttese a *kulturális aszimmetria*, jóllehet a kutató ezen dimenzió tárgyalásakor amellet érvel, hogy ez az aspektus az aszimmetrikus hadviselés népességeközpontúsága folytán lényegében az összes többi műveletet áthatja. A kulturális aszimmetria

²⁰ BUFFALOE 2006: 17–19.

²¹ BUFFALOE 2006: 20–22.

megjeleníthető a szemben álló felek által követett, illetve fontosnak tartott értékek eltérésében²² és a normák különbözőségében is²³ – de ugyancsak a kulturális aszimmetria megjelenési formájaként tünteti fel a modell a szabályok tekintetében megjelenő aszimmetriát. Mindezek megfelelő szintű kezeléséhez, illetve figyelembevételéhez vagy alkalmazásához elengedhetetlen a célterület lakosságának megértése. Továbbá az információs műveletek sikeres lefolytatása szempontjából ugyancsak kiemelt jelentőségű az aszimmetria kulturális dimenziója.²⁴ A modell negyedik tényezőcsoportja végezetül az aszimmetrikus hadviselés erőforrásigényéhez, ráfordításaihoz kapcsolódik, s az *aszimmetrikus költségeket* illeszti be az egyenletbe. Az aszimmetrikus hadviselés ezen dimenziója arra a jelentős mértékű különbségre utal, amely a destabilizáció és a következmények figyelmen kívül hagyása, illetve a rend fenntartása és az erők és erőforrások megóvása között húzódik. A szerző itt amellet érvel, hogy alapvetően eltérők a részt vevő felek által kockáztatott eszközök vagy éppen a védelem költsége akkor, ha az egyik fél²⁵ felelősségteljesen, számos szempontból korlátok közé szorítva kénytelen megvalósítani tevékenységét, illetve abban az esetben, ha az érintett csoportnak nem sok veszténivalója van. Részben az aszimmetrikus hadviselés lakosságcentrikus voltából fakadóan a tevékenységek felvállalásához – vagy éppenséggel annak elmulasztásához – kapcsolható ráfordítások is aránytalanok lehetnek, s a koncepció tanulságai szerint az információs műveletek tekintetében is megállapítható²⁶ bizonyos tekintetben a ráfordítások aszimmetriája.²⁷

Az aszimmetrikus hadviselés képlete tehát lényegében nagyobb tényezőcsoportokba sorolva vázolja fel – részben redundáns jelleggel – mindazon elemeket, amelyek az aszimmetria különféle megnyilvánulási formáiként hatással lehetnek egy ilyen szembenállásban részt vevő felek sikerességére. Munkánk szempontjából – a modell analitikus szemléletmódra való törekvése mellett – az hangsúlyozandó, hogy az aszimmetria számos tekintetben megjelenhet, s jellemzően az aktuális erőforrások hatékony alkalmazásának lehetővé tételét célozza. Ez a motívum az erősebb fél esetében ugyanúgy jelen lehet, mint a gyengébb szereplő vonatkozásában –

²² Ami a népesség által vallott vagy elfogadott ideákkal is összefüggésbe hozható.

²³ A szembenálló fél lakosságának harcoló és nem harcoló része közötti különbségtétellel vagy éppen annak hiányával.

²⁴ BUFFALOE 2006: 20–24.

²⁵ Jellemzően például egy felkelés elleni műveletet végrehajtó állam vagy koalíció.

²⁶ Mindenekelőtt a tényyszerűséget szándékosan nélkülöző, szélsőséges propaganda és a korrekt kommunikáció közötti különbségek viszonylatában.

²⁷ BUFFALOE 2006: 24–25.

természetesen más formában. Előbbi a modell az aszimmetrikus átszervezés formájában juttatja kifejezésre, de hangsúlyozza azt is, hogy ezt a jellegzetességet döntően a gyengébb félhez szokták kapcsolni, amikor az arra törekszik, hogy a másik fél gyengeségeiből kovácsoljon előnyt a maga számára különféle megoldásokkal. Kutatómunkánk keretében az aszimmetrikus műveletek ezen utóbbi aspektusához kívánunk adalékokkal szolgálni a tanulmány további részében.

Problémafelvetésünk lényege abban jelölhető meg tehát, hogy kísérletet teszünk empirikus formában is megvizsgálni azt, hogy milyen szerepe lehet a műveletek – különféle – aszimmetrikus formában történő megszervezésének, illetve lebonyolításának a műveletek eredményességére. Munkánk keretében a műveleti aszimmetria öt lehetséges módját helyezzük az elemzések középpontjába, amelyet a támadások eredményességének szintén több dimenziójában vizsgálunk. Az ehhez kapcsolódó operacionális keretek és módszertani háttér felvázolását a következő alfejezetben végezzük el.

Operacionális és módszertani keretek

Jelen munkában amellet érvelünk, hogy több lehetőség is kínálkozhat az aszimmetrikus hadviselés – mindenekelőtt gyengébb, azaz erőforrásokkal, fegyverekkel stb. az ellenséghez képest kevésbé ellátott – szereplői számára arra, hogy a konkrét akciók szintjén²⁸ a gyakorlatban olyan formában szervezzék meg vagy kivitelezék a támadásokat, amely számukra – sajátos helyzetükben, esetleges gyengeségük ellenére is – előnyösnek bizonyulhat. Ezen megvalósítási formák, illetve az erre való szándék²⁹ gyakorlati megvalósítása – tekintettel azok empirikus leképezhetőségére s így elemezhetőségére – az alábbiakban jelölhető meg. A *komplex támadások* olyan műveletekre utalnak, amelyek elkövetése során a résztvevők több fegyver, illetve támadási forma együttes alkalmazásával kívánnak jelentősebb hatást elérni az akció keretében kifejthető jelentősebb csapás, illetve támadóerő növelésével.³⁰ A *kooperatív akciók* esetében a támadást nem egy szervezet önállóan hajtja végre, hanem együttműködik más elkövető csoporttal, ily módon lehetőséget keresve arra, hogy erőfölényt kialakítva sokszorozza meg a művelet kivitelezéséhez rendelkezésre álló eszköz-, illetve személyi állományt. Emellet

²⁸ Tehát a meglévő erők és erőforrások vagy éppenséggel azok hiánya figyelembevételével.

²⁹ Vö. RESPERGER 2015: 25.

³⁰ Adatok szintjén ez legfeljebb három fegyvertípus alkalmazását teszi beazonosíthatóvá.

ugyanakkor ezen támadási forma az érintettek közötti bizalom kihasználásával – vagy éppenséggel kiépítésével – is együtt járhat.³¹ Abban az esetben, ha ugyanazon csoport egymás mellett több helyszínen, eltérő időben, de összehangolt módon hajt végre támadást, *koordinált műveletről* beszélhetünk. Az akciók ezen formája nyilvánvalóan sokkal inkább tekinthető támadássorozatnak, s az elkövetők számára éppen abból fakadóan képezhet előnyös körülményeket, hogy megosztja a megtámadott fél védelmi kapacitásait, aszimmetrikus helyzetet idéz elő, s az esetlegesen kialakuló kaotikus állapotok nagyobb félelmet szülhetnek. Azon helyzetekben, amikor az elkövető vagy az elkövetők egy része az *öngyilkos akció* során nem törekszik arra, hogy élve jusson ki a támadásból, azaz szándékosan saját életét feláldozva vesz részt a támadás végrehajtásában, talán a legnyilvánvalóbb az alkalmazó fél lépéselőnye. Amennyiben egy mindenre elszánt elkövetővel szemben több tekintetben is jelentős hátrányt szenvednek el az ellene fellépni hivatott erők. A *többcélpontú támadások* pedig szintén a figyelem megosztásával és a célterületek szélesebb érintettsége révén kapcsolódhatnak össze egy jelentősebb hatás kiváltásának lehetőségével.

Az aszimmetrikus formában, illetve eljárások révén lebonyolított fenti támadásformák jellemzőinek empirikus vizsgálatához a másodelemzés módszerét alkalmaztuk. Az elemzés kiinduló forrásaként a *Global Terrorism Database* adatait használtuk, amelyek összességében több mint 200 ezer – egészen pontosan 209 706 – eset – meglehetősen sok szempont szerinti – leírását tartalmazzák az 1970 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan. Az elemzések elkészítése érdekében – figyelembe véve az adatok feldolgozásához szükséges, illetve számunkra rendelkezésre álló számítási kapacitásokat – a teljes adatbázisból valószínűségi eljárással véletlen mintát vettünk. A mintavétel során egy, a teljes adatsokaságnak hozzávetőlegesen tíz százalékát kitevő mintakeretet határoztunk meg, s a véletlen kiválasztás eljárásával kialakított adatbázist használtuk a számítások elvégzéséhez. Így a terrorista támadásoknak az előbbieket alapján létrehozott és a tanulmány keretében elemzett mintája mindösszesen több mint 20 ezer – pontosan 20 961 – esetet tartalmaz, amelyek a vizsgálni és elemezni tervezett szempontok tekintetében reprezentatívnak tekinthetők³² a teljes adatbázis vonatkozásában.

³¹ Jelen kutatás keretében legfeljebb három elkövetői csoport vizsgálatát teszi lehetővé a vonatkozó adatok köre.

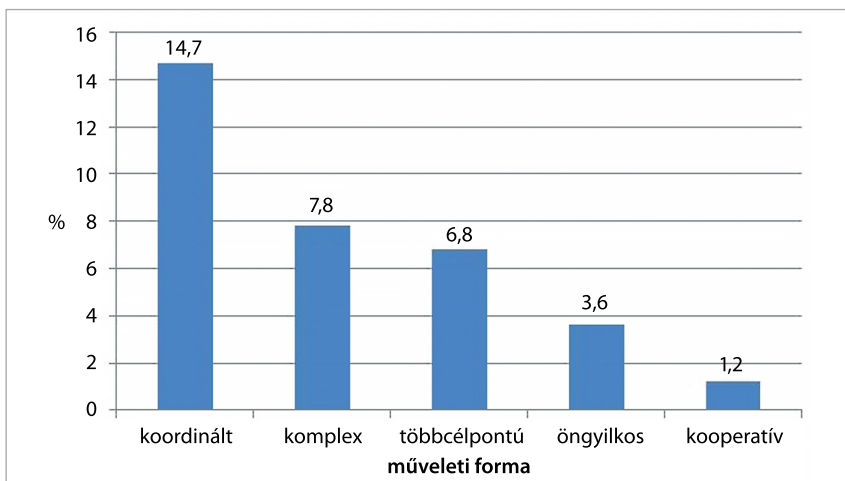
³² A minta reprezentativitását illusztrálандó álljon itt néhány illeszkedésvizsgálat eredménye. Koordinált támadások: $\chi^2 = 0,197$, $p = 0,657$; öngyilkos támadások: $\chi^2 = 0,182$, $p = 0,669$; a halálos áldozatok átlagos száma: $t = -0,052$, $p = 0,958$; a sebesültek átlagos száma: $t = -0,038$, $p = 0,969$.

A számításokat minden esetben három kimeneti indikátor vonatkozásában végeztük el: a támadások sikerességének százalékos vizsgálata mellett az akcióban elhunyt áldozatok és sérültek átlagos számát is elemeztük.³³

Adatelemzések

A műveleti aszimmetriaformák előfordulása

Kutatómunkánk empirikus részében mindösszesen tehát az 5 olyan aszimmetrikusként beazonosítható aspektust fogjuk vizsgálni, amely valamilyen vonatkozásban egyszerű formában – tulajdonképpen ezen megoldásokat nélkülözve – végrehajtott akciótól való elmozdulást jelenít meg a támadás megszervezése, lebonyolítása, megvalósulása tekintetében. Az elemzett minta adatai alapján a vizsgált műveleti aszimmetriadimenziók közül a legnagyobb arányban a koordinált támadás típusa fordul elő – ez a megoldás az akciók közel tizenöt százalékában (14,7%) jelenik meg (1. ábra).

1. ábra: A műveleti aszimmetriaformák megoszlása

Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

³³ Az elemzésben használt változók részletes ismertetését a mellékletben (M3) közöljük.

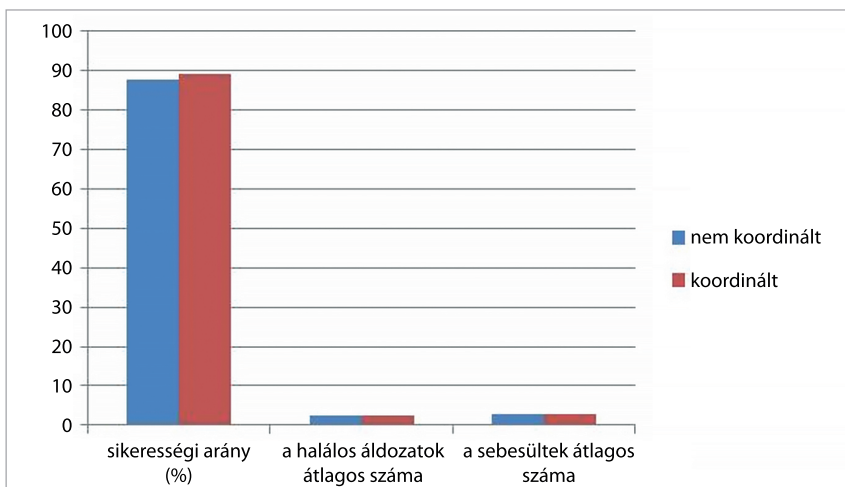
A több eltérő típusú fegyver alkalmazásával, illetve több célpont támadásával lezajló műveletek hasonló, a koordinált támadásoktól valamelyest elmaradó arányt képviselnek, nagyságrendileg 7-8 százalék körüli részesedési értékekkel (rendre 7,8% és 6,8%). Azon támadások, amelyek esetében az elkövetők arra is felkészülten, illetve elszántan hajtották végre az akciót, hogy saját maguk is áldozattá váljanak, mindössze a támadások kevesebb mint 4 százalékát teszik ki (3,6%), s ezen öngyilkos támadások után következnek a szervezetek együttműködésében kivitelezett akciók, amelyek a legalacsonyabb előfordulási gyakorisággal mutathatók ki a vizsgált esetekben. A műveleti aszimmetria különféle formáinak előfordulásában megmutatkozó esetleges tendenciák, mintázatok, trendek vizsgálata egy meglehetősen érdekes aspektusát jelentheti a kérdéskörrel kapcsolatos kutatómunkának, amelynek részletes kifejtésére azonban jelen munka keretében mind tartalmi, mind pedig formai okok folytán nem vállalkozhatunk. Arra azonban mindenképpen érdemes utalni, hogy minden egyes itt vizsgált dimenzió esetében az időbeli előfordulás sajátos, egy irányba mutató mintázattal jellemezhető. A részletes idősorok vizsgálata nélkül is kirajzolódik, hogy a műveleti aszimmetria különféle esetei rendre az új évezredben jelennek meg szignifikánsan magasabb arányban, vagyis – hipotetikusan legalábbis – megfogalmazható, hogy ezen eljárások jellemzően a posztmodern terrorizmushoz³⁴ kötődnek. A műveleti aszimmetria vonatkozásában összességében tehát az látható, hogy a vizsgált támadások között leggyakrabban a koordinált támadások fordulnak elő, amelyeket az elkövetési eszközök és a célpontok kombinálásának megoldása követ, s csak kisebb, illetve meglehetősen alacsony arányban kerül sor öngyilkos és kooperatív támadásokra.

Tekintve, hogy jelen munkában arra fókuszálunk, hogy feltárjuk, milyen esetleges szerepe lehet ezen aszimmetrikusnak tekintett megoldások, eljárások alkalmazásának a vizsgált műveletek eredményessége vonatkozásában, a folytatásban az ezen kérdéseket vizsgáló elemzőmunkát a különféle aspektusok elterjedtségének, előfordulásának megfelelő sorrendben végezzük el.

³⁴ Lásd ehhez például: TÁLAS 2006: 36–39.

Koordinált támadások

A több helyszínen, illetve eltérő időpontokban, de egyeztetve megszervezett és lebonyolított koordinált akciók bizonyos tekintetben pozitívan befolyásolják az aszimmetrikus támadások eredményességét (2. ábra). Amennyiben ugyanis a sikeresen kivitelezett támadások arányát vizsgáljuk, valamivel több mint egy százalékpontos (1,3%p) növekmény mutatható ki a magasabb szervezetségi fok mellett megvalósított műveletek esetében ($p = 0,000$). Ugyanakkor az ilyen eljárási formában kivitelezett támadások áldozati mutatói érdemben nem térnek el az egyéb, nem ily módon megszervezett támadások adataitól: az akció halálos áldozatainak átlagos számában és a támadásban megsérültek számát tekintve nincs jelentős különbség ($p_{\text{halálos}} = 0,782$ és $p_{\text{sebesült}} = 0,865$) a két végrehajtási forma között.³⁵

2. ábra: A koordinált aszimmetrikus támadások eredményessége

Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

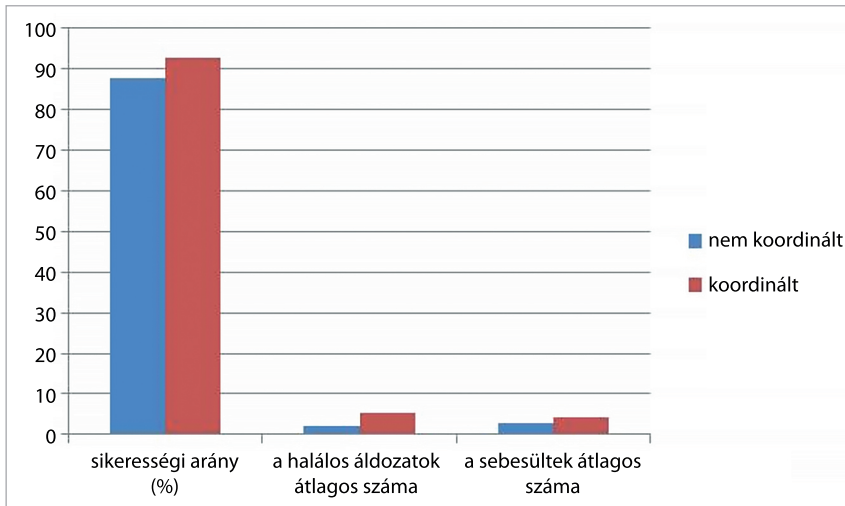
³⁵ Az ebben az esetben feltárt mintázat értelmezése kapcsán azonban mindenképpen fontos utalni arra az adatorganizációs megoldásra, illetve statisztikai jellegű összefüggésre, hogy az adatbázis kialakításakor a szakértők az egyes, külön esetként regisztrált, de a koordinált jelleg folytán összefüggő támadások áldozatmutatóit elosztották az esetek között, annak elkerülésére, hogy torzított adatok keletkezzenek. Hiszen amennyiben egyetlen aggregált egységként tekintünk a támadássorozatra, a vizsgált mutatószámok magasabbnak adódnak, visszatükrözve a művelet eredményességét.

A koordinált támadások tekintetében tehát megfogalmazható, hogy az eltérő időpontokban és helyszíneken, de egyazon támadássorozathoz köthető műveleti forma növeli a támadók esélyét az akciók sikeres lebonyolítására, a támadások során felmerülő áldozatok száma tekintetében pedig nem látszik érdemi hatást kifejteni a műveleti aszimmetria ezen aspektusa.

Komplex támadások

Azon akciók, amelyekben egymás mellett többféle fegyver párhuzamos alkalmazására is sor kerül a támadás kivitelezése során, szintén magasabb sikerességi aránnyal jellemezhetők (3. ábra). A pusztán egyféle elkövetési eszköz alkalmazásával végrehajtott támadások vonatkozásában 87,6%-os a siker előfordulása, míg a komplex műveletek esetében ez az arány pontosan 5 százalékponttal magasabbnak adódik (92,6%). A különbség statisztikai értelemben is jelentősnek tekinthető ($p = 0,035$), azaz ebben az esetben is kimutatható a sajátos megvalósítási forma szerepe. A komplex támadások esetében azonban nemcsak arról van szó, hogy az ily módon megvalósított akciók nagyobb valószínűséggel vezetnek sikerre, hanem az is kimutatható, hogy ezen megvalósítási mód mentén – sikerrel – végrehajtott támadások jelentősebb mértékben követelnek áldozatokat. Az ebben a tekintetben egyszerűnek tekintett támadásokban átlagosan 2,11 fő lelte halálát, míg a komplex formában megvalósított műveletek esetében a halálos áldozatok átlagos száma több mint két és félszer (5,47 fő) magasabb ($p = 0,000$). Ugyanezen mintázat – bár mérsékeltebb eltérés – mutatható ki a sérültek számát tekintve: az eleve magasabb kiindulóértékhez (átlagosan 2,71 fő sebesült) képest „csak” másfélszer magasabb ($p = 0,000$) sebesültszám mérhető (4,13 fő) a több fegyvertípus együttes alkalmazásával kivitelezett komplex műveletekben.

A műveleti aszimmetria ezen aspektusa esetében tehát a siker esélyének növelése mellett az áldozatok magasabb számában is meg jelenik az összetettebb eljárásnak tulajdonítható hatás.

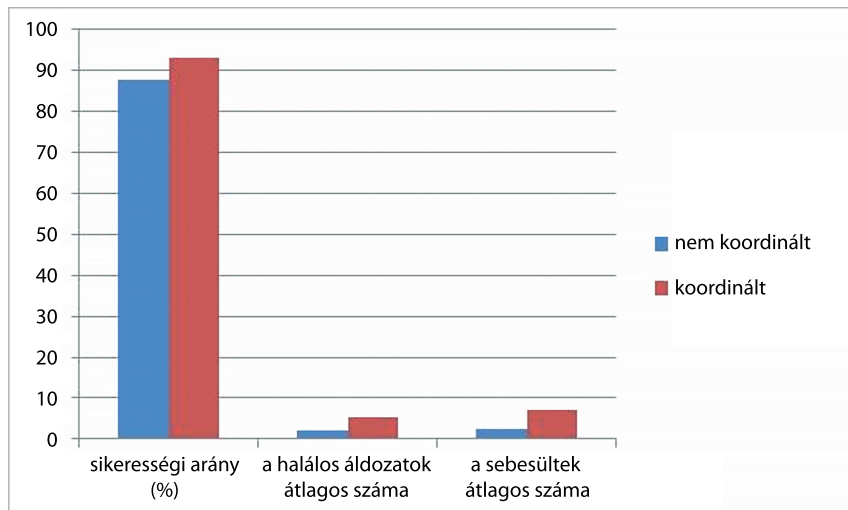

3. ábra: A több fegyverrel végrehajtott támadások sikerességi aránya

Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

Többcélpontú támadások

Az előző módszerrel lényegében megegyező mintázat tárható fel azon műveletek vizsgálata során is, amelyek kivitelezésekor az akcióban a célpontoknak nemcsak egy, hanem több – eltérő – típusát regisztrálja az elemzett adatbázis. Azon támadások esetében, amelyeknél nem merül fel több célponttípus, a sikeres akciók aránya 87,6 százalékos (4. ábra), míg a többcélpontú akcióknál a számítások eredményei szerint az előbbi arányt több mint 5 százalékponttal meghaladó ($p = 0,000$) sikerességi arány mérhető (92,9%). Ezen sajátos elkövetési mód a támadásban elhunyt vagy megsérült személyek száma tekintetében nagyságrendileg két és félszeres növekményt eredményez, amennyiben a halálos áldozatok átlagos száma 2,16 főről 5,22 főre emelkedik ($p = 0,000$), a sebesültek átlagos száma pedig az egy típusú célpontot feltételező támadási formához képest (2,51 fő) 2,8-szer magasabb ($p = 0,000$) értékkel (7,14 fő) jellemezhető.

4. ábra: A többcélpontú támadások sikerességi mutatói

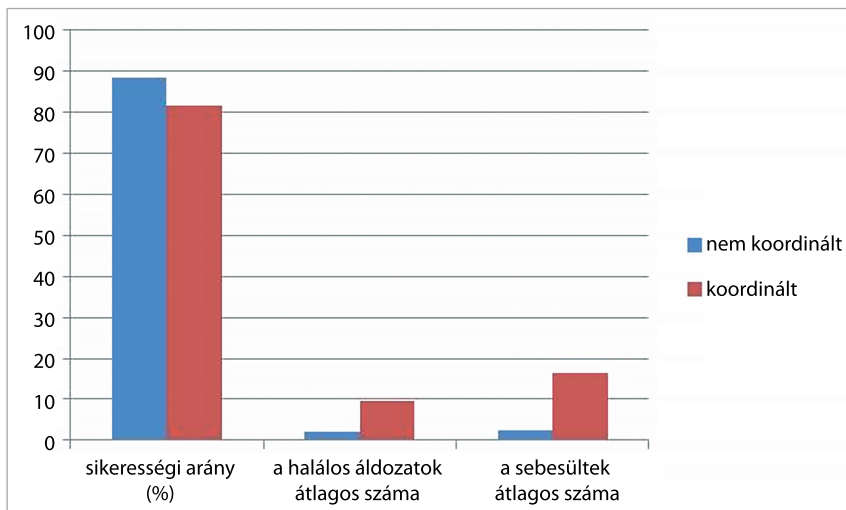
Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

A sikerességi arányok és a halálos áldozatok és sebesültek száma mentén kimutatható magasabb értékek tehát a több célpontot is támadó műveletek vonatkozásában ugyancsak megerősíteni látszanak az előbbieken látott összefüggést az aszimmetrikus műveletek eredményessége tekintetében.

Öngyilkos támadások

Talán az egyik – ha nem a – legjelentősebb aránytalanságnak tekinthető az aszimmetrikus műveletek vonatkozásában az a helyzet, amikor a rendfenntartó erőknél, illetve bármely adott védekező félnek olyan elkövetővel szemben szükséges fellépnie, aki mindenre elszánt a támadás végrehajtása érdekében, beleértve saját életének szándékos feláldozását is. Feltételezhető tehát, hogy az ilyen módon megkísérelt akciók sikere szinte garantált. Az adatok tanúsága szerint azonban az öngyilkos elkövetők közreműködésével kivitelezett akciók esetében a támadások sikerességi aránya éppenséggel alacsonyabb az egyéb akciók adataihoz képest (5. ábra). Míg a nem öngyilkos támadások közel 90%-ban (88,2%) bizonyulnak sikeresnek, addig a merénylő életét is követelő akciók eseté-

ben ez az arány több mint 6 százalékponttal alacsonyabb (81,7%). A kapott értékek közötti eltérés a vonatkozó statisztikai teszt eredménye alapján ($p = 0,000$) nem tekinthető a véletlen következményének, vagyis az öngyilkos támadások szignifikánsan kisebb arányban bizonyulnak sikeresnek.³⁶ Azonban az adatok tanúsága szerint abban az esetben, ha egy öngyilkos támadás sikeresen megvalósul, rendkívül jelentős mértékben képes emelni a támadásnak áldozatul esők számát. A nem öngyilkos merényletként kivitelezett támadások átlagos halálos áldozati számához (2,09 fő) képest négy és félszer magasabb az akció okán elhunyt személyek száma öngyilkos támadás esetén (9,46 fő), s ennél is magasabb a sebesültek számában mérhető emelkedés: 2,3 főről több mint a hétszeresére, átlagosan 16,37 főre növekszik az öngyilkos elkövetővel végrehajtott támadás sérültjeinek száma.

5. ábra: Az öngyilkos támadások sikerességi aránya

Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

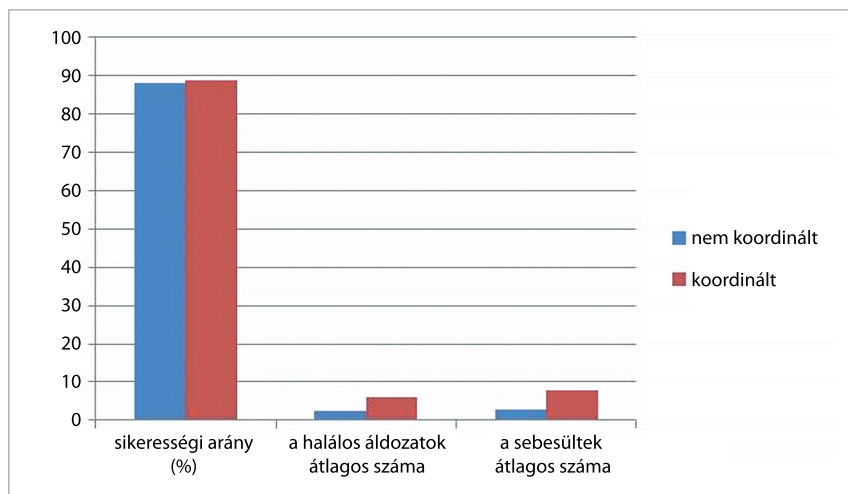
Kettős – részben akár ellentmondásosnak is tekinthető – mintázat rajzolódik ki tehát az öngyilkos műveletek vonatkozásában. Amennyiben az akcióknak az elkövetők

³⁶ A további kutatómunka szempontjából érdekes problémafelvetés lehet annak vizsgálata, hogy milyen tényezők vezethetnek ehhez a sajátos irányú összefüggéshez.

életének feláldozásával végrehajtott módja esetében a támadások sikerességi aránya alacsonyabb a nem öngyilkos támadásokéhoz képest. Ugyanakkor a sikeresen megvalósított öngyilkos merényletek messze a legnagyobb mértékben sokszorozzák meg a támadásban életüket vesztő és sebesülést szerző áldozatok számát.

Kooperatív támadások

A több szervezet együttműködésével lebonyolított akciók fordulnak elő a leg-
alacsonyabb arányban az elemzés alapjául szolgáló adatok alapján, részben
talán azért is, mert ezek szükségszerűen több szervezést igényelnek. Ezál-
tal – feltételezhetően – jelentősebb erőfőlény képzésére adhatnak lehetőséget,
ami kedvezőleg hathat az akciók eredményességére. Mindez azonban – leg-
alábbis statisztikai értelemben – nem igazolódik a sikerességi arányokban,
amennyiben a nem több csoportosulás közös megvalósításában zajló támadá-
sok esetében a sikeres műveletek aránya 87,9%, s ez az érték mindössze egy
százalékpontot nem meghaladó mértékben emelkedik (88,8%) a kooperatív
akciók vonatkozásában (6. ábra).

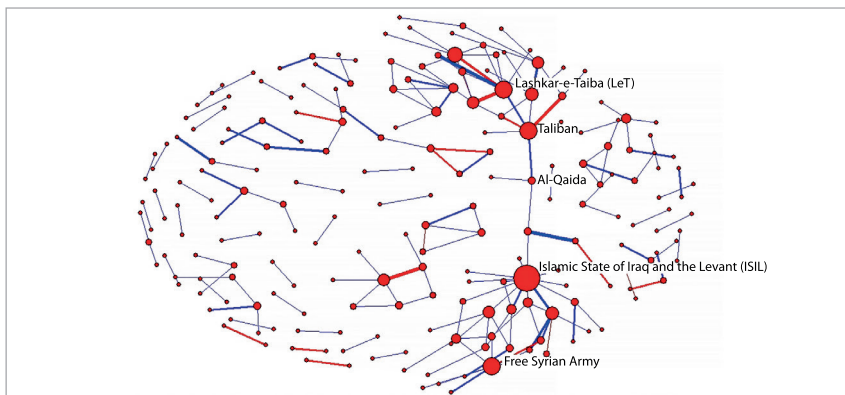

6. ábra: A kooperatív támadások sikerességi mutatói

Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

Az előbbi eljárással ellentétben tehát itt némileg pozitív irányban módosul a sikeres támadások aránya, azonban egy ilyen mértékű különbség esetében nem zárható ki a véletlen mint magyarázó tényező ($p = 0,671$), azaz a növekedés nem tekinthető szignifikánsnak. Nem így azonban az áldozatokra vonatkozó adatokat vizsgálva. Az egyetlen szervezet által önállóan végrehajtott támadások esetében ugyanis a halálos áldozatok átlagos száma 2,33 fő, a sebesültek tekintetében pedig ugyanezen mutató értéke valamelyest magasabb, 2,76 fő. A szervezetek közötti együttműködésben végrehajtott akciók tekintetében ezek a számok legalább két és félszer magasabbak: a halálos áldozatok átlagos száma közel 6 főre emelkedik (5,91 fő), a támadásban megsérültek átlagos száma pedig 7,68 fő a kooperatív támadások esetében, amely áldozati mutatók a referenciaértékeknél szignifikánsan ($p_{\text{halálos}} = 0,000$ és $p_{\text{sebesült}} = 0,000$) magasabbak.

A szervezetek összefogásába, együttműködésének megszervezésébe fektetett idő, energia és egyéb erőforrások megtérülni látszanak tehát annak fényében, hogy az ily módon kivitelezett támadások magasabb halálos áldozati és sebesült-számmal jellemezhetők, s a sikerességük sem marad el az önállóan végrehajtott akciókétól. Vagyis a műveleti aszimmetria ezen formája esetében is kimutatható a támadás sajátos jellegének szerepe. Emellett érdemes itt arra is utalni, hogy az együttműködések hálózatának főbb csomópontjaiban, kulcspozícióiban jellemzően a legmeghatározóbb szervezeteket és csoportokat találhatjuk (7. ábra).³⁷

7. ábra: Az együttműködési hálózatok meghatározó szervezetei

Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

³⁷ A terrorista szervezetek teljes globális hálózatához lásd: BALOGH 2018.

Összegzés, értékelés, kitekintés

A fentiekben arra tettünk kísérletet, hogy megvizsgáljuk, milyen szerepe mutatható ki az aszimmetria műveleti szintű – különféle lehetséges megnyilvánulási – formáinak a támadások eredményességére. Az aszimmetrikus hadviselésre vonatkozó néhány koncepcionális elem és főbb jellemzők áttekintését, valamint a kutatás módszertani és operacionális kereteinek bemutatását követően önálló adatelemzés formájában vizsgáltuk meg a problémafelvetést. A műveleti aszimmetria különféle módozatai esetében vizsgált összefüggések tanulságai alapján (1. táblázat) összességében megfogalmazható, hogy az összevetések lényegi többsége azt a mintázatot támasztja alá, hogy az egyszerű támadásoktól az akciók megszervezésében és lebonyolításában az aszimmetria felé való elmozdulás növeli a támadások sikerességi arányát, magasabb halálozási mutatókkal és több sebesült áldozattal jár együtt.

1. táblázat: A műveleti aszimmetria különféle módozatainak összefüggései

Támadási forma	Sikerességi arány	A halálos áldozatok száma	A sebesültek száma
<i>Koordinált</i>	+	0	0
<i>Komplex</i>	+	+	+
<i>Többcélpontú</i>	+	+	+
<i>Öngyilkos</i>	–	+	+
<i>Kooperatív</i>	0	+	+

Forrás: a Global Terrorism Database alapján a szerző szerkesztése

Megjegyzés: 0 = nincs összefüggés; + = szignifikáns növekedés; – = szignifikáns csökkenés

Nyilvánvalóan felvetődik azonban a kérdés, hogy értékelhetjük-e a kapott eredményeket úgy mint az aszimmetrikus megoldások alkalmazása eredményességének egyértelmű alátámasztását. Ezen felvetésre a rendelkezésre álló adatok és eredmények fényében több okból sem adható pontos válasz. Egyrészt figyelembe kell vennünk, hogy az itt kapott eredményeket mindössze a műveletek egy szűkített – bár statisztikai értelemben reprezentatív mintának tekinthető – alhalmazán mutattuk ki. A teljes sokaságbeli eredmények megfelelő módszerekkel történő, pontos meghatározása valószínűsíthetően közelebb vihet a valós összefüggések feltáráshoz. Másrészt fontos utalni arra is, hogy a fenti eljárások meglehetősen egyszerű módszereit képviselik a kvantitatív adatelemzési eszköztárnak, így összetettebb

számításokkal és statisztikai módszerekkel talán ugyancsak közelebbi képet kaphatunk a vizsgált kérdéskörrel. Végül³⁸ elengedhetetlen hangsúlyozni, hogy a műveleti aszimmetria különféle módszerei valós körülmények között nem légtérben, önállóan jelennek meg, hanem az esetek egy bizonyos – a későbbiekben empirikusan is meghatározható – részében egymással kombinálva, összekapcsolódva vannak jelen. Így a műveletek eredményességére gyakorolt hatásaik összegződhetnek, kombinálódhatnak, ami az egyszerű statisztikai összevetések alkalmazásával gyakran rejtve marad a számítások során kapott összesített értékek mögött. A tanulmány végén az értékelések során tett előbbi felvetések alapján némi kitekintéssel kívántunk élni lehetséges megoldási irányok felé. Ennek során összevont mutatókat hoztunk létre mind az aszimmetria műveleti szintű előfordulására, mértékére, mind pedig a kimeneti változók közül a halálos áldozatok és sebesültek számára vonatkozóan.³⁹ Az ily módon kialakított mutatószámok felhasználhatók például arra, hogy rámutassunk: a sikeres támadások esetében szignifikánsan magasabb ($p = 0,000$) az aszimmetria különféle dimenzióinak együttes jelenléte. A sikertelen akciókban átlagosan 0,27 jelenik meg a vizsgált eljárások közül, a sikeres támadások esetében pedig az aszimmetria valamely formája nagyobb mértékben (átlagosan 0,35 db) fordul elő. Az összesített áldozati számot mérő mutatószám pedig lehetőséget ad arra, hogy megfelelő statisztikai eljárással megvizsgáljuk, az egyes elkövetési módszerek együttes jelenléte milyen hatással van a műveletek ilyen szempontból vizsgált eredményességére. A lineáris regressziós modell eredményei alapján⁴⁰ mindegyik, az adatelemzések keretében vizsgált műveletiaszimmetria-forma önálló hatással is rendelkezik, kivéve a koordinált támadási módszert,⁴¹ ami arra utal, hogy támadási megoldások más eljárások mellett önmagukban is szerephez jutnak. Talán ezen számítások is arra utalnak, hogy érdekes eredményekhez vezethet a téma további vizsgálata, további kutatómunkánk keretében így erre teszünk majd kísérletet.

³⁸ Részben kapcsolódva az eredmények értékelése kapcsán előzőekben felvetett szempontokhoz.

³⁹ Mindkét összevont mutató esetében egyszerű s így könnyen interpretálható eljárással, összeggel hoztuk létre a mutatószámokat. Az aszimmetria összesített számszerűsítésére az egyes dimenziók jelenlétét vagy hiányát vettük figyelembe, s ily módon jött létre a skála, amelynek magasabb értékei több aszimmetrikus megoldás együttes alkalmazására utalnak. A hatásfok vagy eredményesség összesített mutatószámát pedig az adott támadásban elhunyt vagy megsebesült személyek számának összeadásával alakítottuk ki.

⁴⁰ Bár a megmagyarázott variancia meglehetősen alacsony ($R^2 = 0,061$), a modell szignifikáns ($p = 0,000$).

⁴¹ Bár a szignifikancia értéke ezen változó esetében is a határon mozog ($p = 0,054$).

Felhasznált irodalom

- BUFFALOE, David L. (2006): Defining Asymmetric Warfare. *The Land Warfare Papers*, (58). Online: www.slideshare.net/alexpituba/defining-asymmetric-warfare
- HÁBER Péter (2016): Az aszimmetrikus hadviselés és az ehhez kapcsolódó elméletek megjelenése a hazai szakirodalomban. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4(2), 4–32.
- KISS Álmos Péter (2015): Generációk a hadviselésben – a negyedik generáció. In RESPERGER István – KISS Álmos Péter – SOMKUTI Bálint (szerk.): *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*. Budapest: Zrínyi, 66–80.
- KISS Álmos Péter (2016): *Háború a nép között. Esettanulmányok a negyedik generációs hadviselés történetéből*. Budapest: Zrínyi.
- KRAJNC Zoltán (2008): Az aszimmetrikus hadviselés, fenyegetés alapkérdései. *Repülés-tudományi Közlemények*, 10(ksz.). Online: https://real.mtak.hu/10441/1/Krajnc_Zoltan.pdf
- PORKOLÁB Imre (2020): *Az aszimmetrikus hadviselés adaptációja. A tradicionális és irreguláris hadikultúrák összecsapásainak vizsgálata*. Budapest: Dialóg Campus.
- RÉPÁSI Krisztián (2011): A gerillaharc és a terrorizmus szerepe a felkelésekben. *Nemzet és Biztonság*, 4(4), 34–41.
- RESPERGER István (2013): Kis háborúk nagy hatással. A XXI. század fegyveres konfliktusai, a terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés jellemzői. *Felderítő Szemle*, 12(1), 200–229.
- RESPERGER István (2015): A XXI. század fegyveres konfliktusainak hatása a hadtudományra. In RESPERGER István – KISS Álmos Péter – SOMKUTI Bálint (szerk.): *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*. Budapest: Zrínyi, 13–47.
- RESPERGER István (2016): Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése. *Hadtudomány*, 26(E-szám), 37–50. Online: <http://doi.org/10.17047/HADTUD.2016.26.E.37>
- RESPERGER István (2018): A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége – biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések. In RESPERGER István: *Nemzetbiztonsági alapismeretek*. Budapest: Dialóg Campus, 29–93.
- SOMKUTI Bálint (2012): *A negyedik generációs hadviselés – az érdekérvényesítés új lehetőségei*. PhD-disszertáció. NKE HHK HDI.
- SOMKUTI Bálint (2015): A negyedik generációs hadviselés. In RESPERGER István – KISS Álmos Péter – SOMKUTI Bálint (szerk.): *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*. Budapest: Zrínyi, 48–65.
- TÁLAS Péter (2006): Kelet-Közép-Európa és az új típusú terrorizmus. In TÁLAS Péter (szerk.): *A terrorizmus anatómiája. Tanulmányok*. Budapest: Zrínyi, 5–42.
- TOMOLYA János – PADÁNYI József (2014): A terrorizmus és a gerilla-hadviselés azonoságai és különbségei. *Hadtudomány*, 24(1), 126–154.

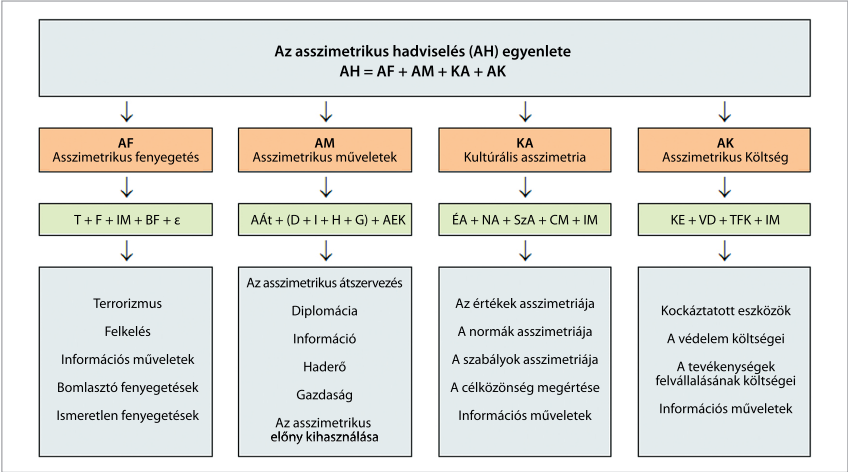
Melléklet

M1. Az aszimmetrikus hadviselés jellemzői, sajátosságai

	Hagyományos hadviselés	Aszimmetrikus hadviselés	Hibrid hadviselés
<i>A hadviselés módja</i>	reguláris erők összecsapása	reguláris és irreguláris erők vagy reguláris erők összecsapása	reguláris és irreguláris erők a reguláris és/vagy irreguláris erők ellen
<i>Aktorok</i>	állam(ok) – állam(ok)	állam(ok) – nem állami szereplő állam(ok) – állam(ok)	állam(ok), nem állami szereplő(k) – állam(ok)
<i>Alkalmazó fél</i>	hasonló méretű haderők	az egyik fél méretében, mennyiségében, módszereiben eltér, általában a gyengébb fél alkalmazza	általában a túlerőben lévő fél alkalmazza
<i>A katonai és polgári mód-szerek aránya</i>	4:1	3:2	1:4
<i>A veszteségek aránya halott/sebesült</i>	1:3	1:6–14	1:2,3
<i>Fő stratégiai dimenzió</i>	reguláris katonai erő	idő	reguláris és irreguláris katonai erő információ diplomácia gazdaság média
<i>A clausewitzi „hármast” vezetője a konfliktusban</i>	állam	hadsereg	állam

Forrás: RESPERGER 2018: 15–16. alapján a szerző szerkesztése

M2. Az aszimmetrikus hadviselés egyenlete

Forrás: BUFFALOE 2006: 18. alapján a szerző szerkesztése

M3. Az elemzésben használt változók ismertetése

Változónév	Leírás	Mértékegység
Öngyilkos támadás	Olyan akció, amelyben az elkövető(k valamelyike) tervezetten nem kímélte saját életét a művelet végrehajtása érdekében	dummy
Koordinált támadás	Egyazon szervezet által egymással összehangoltan több helyszínen és eltérő időpontban végrehajtott művelet	dummy
Kooperatív támadás	Olyan együttműködésben végrehajtott művelet, amelyben legalább két eltérő csoport vagy szervezet vesz részt	dummy
Többcélpontú támadás	Az akcióban megtámadott célpontok száma legalább kettő	dummy
Komplex támadás	A műveletben több, legalább két támadási, illetve fegyver-típus egyidejű alkalmazása megjelenik	dummy
Sikeres támadás	A műveletet a támadók megvalósították	%
Halálozás	Az adott támadásban elhunyt áldozatok száma	fő
Sebesülés	Az adott támadásban megsérült áldozatok száma	fő

Forrás: a szerző szerkesztése